

REFLECȚII PRIVITOARE LA SEMNIFICAȚIILE CONTEMPORANE ALE CULTURII POPULARE MARAMUREȘENE ÎN CADRUL TIPARULUI ETNOLOGIC ȘI ANTROPOLOGIC ROMÂNESC

lector univ. dr. Constantin Corniță
Universitatea de Nord Baia Mare

Teoretician, asemenea lui Claude Levi-Strauss, al unei structuri duale¹ imaginate din perspectivă hermeneutică, însă și diferențiate matriceal, sacru/profan, Mircea Eliade afirmă primatul teoriei în orice societate de tip arhaic.² Teoria generală este extinsă de același autor, printr-o comparație plastică și asupra folclorului. Pe noi această teorie ne interesează în lectura de tip hermeneutic a sensurilor și semnificațiilor folclorului maramureșean: "Pentru că, întocmai cum în peșteri se conservă o faună arhaică - foarte importantă pentru înțelegerea grupelor zoomorfe primitive, care nu sunt fosilizabile, - tot așa memoria populară conservă forme mentale primitive, pe care nu le putem găsi păstrate în istorie, tocmai pentru că ele nu se puteau exprima în aspecte durabile (documente, grafice etc.); într-un cuvânt, pentru că erau fosilizabile. Lumina, aerul, pământul - le descompuneau, le topeau".³ Imaginăm, deci, un model teoretic, în care metafora peșterii, conceptualizată din punct de vedere filozofic de Platon,⁴ să fie, de fapt, obiectivată în zona Maramureș, substituit și text empiric expus unei încercări de lectură hermeneutică. În Maramureș, chiar în Maramureșul contemporan, regăsim conturul empiric al supranumitului "illo tempore" imaginat de Mircea Eliade, cadru unde "... pentru mentalitatea arhaică realitatea se manifestă ca forță, eficacitate și durată. De aceea, realul, prin excelență, este sacrul."⁵ Relicturi de mit prezente în spațiul maramureșean

¹ Claude Levi-Strauss, **Antropologia structurală**, București, 1978, pp. 158-197.

² Mircea Eliade, **Fragmentarium**, Deva, "Destin" 1990, pp. 59-64. Eliade afirmă: "**primatul teoriei în orice fel de societate umană de tip arhaic** (s.n.)... ea așează pe om în Cosmos, și îi conferă o demnitate pe care de mult a pierdut-o în filozofiile moderne. Omologarea omului cu Cosmosul, mitul făptuirii în organică legătură cu Firea, solidaritatea persoanei umane cu viața totală din jur, dinainte și de după el - sunt «teorii» întru nimic inferioare concepțiilor moderne asupra rostului și demnității omului".

³ **Ibidem**, pp. 72-73. Mircea Eliade spune: "În folclor se întâlnesc, astăzi, forme din mai multe ere, reprezentând etape mentale diferite (s.n.). Găsim o legendă cu substrat istoric relativ recent, găsim un cântec popular de inspirație contemporană, **alături de forme medievale, precreștine sau chiar preistorice**. (s.n.)... Foarte puțini folcloriști înțeleg că **memoria populară, întocmai ca o peșteră, a păstrat documente autentice, reprezentând experiențe mentale (s.n.)** pe care actuala condiție umană le face nu numai imposibile, dar chiar **imposibil de crezut** (s.n.)".

⁴ Platon, **Dialoguri**. După traduceri de Cezar Papacostea, revizuite și întregite cu două traduceri noi și cu **Viața lui Platon**, de Constantin Noica, București, Editura pentru Literatură Universală, 1968, p. XXVII, cu referire la *Parmenide*.

⁵ Mircea Eliade, **Mitul eternei reîntoarceri. Arhetipuri și repetare**, București, "Univers Enciclopedic", 1999, p. 18.

situează, într-un fel sau altul, crearea omului ca o replică a cosmogoniei situate în "Centrul Lumii". "«Centrul» este, deci, zona sacralului prin excelență, aceea a unei realități absolute. Asemenea ei, toate celelalte simboluri ale unei realități absolute (Arbori ai vieții și ai Imortalității, Fântâna tinereții etc.) se găsesc și ele tot într-un Centru... Amintim numai două idei importante:

1. orice creație repetă actul cosmogonic, prin excelență, Creația Lumii;

2. în consecință, tot ceea ce este întemeiat se află în Centrul Lumii (pentru că, așa cum știm, Creația însăși s-a efectuat plecând de la un centru)".⁶

Pe această cale, putem să fim încredințați, împreună cu autorul citat, de: "... existența unui raport direct între clasificările ierarhizate /binare - n.n./ și structura creierului uman..."⁷, conștienți de faptul că: "Aparaturile mitice se schimbă, rămâne numai instituția, ea însăși mitică, a puterii, care își păstrează locul un timp mai îndelungat".⁸ În consecință, trebuie să determinăm care este puterea, natura acesteia (exterioară sau interioară), matricea perpetuării acesteia.

Acest spațiu, Maramureșul istoric, este, încă, un imens Muzeu natural al Civilizației lemnului, în expresia ei obiectuală și spirituală, dusă până la perfecțiune, loc unde formele, de la cele infime, la cele monumentale, sunt în același timp materie și spirit, exprimând acele «patterns of behaviour», arhetipuri imaginate de C. G. Jung.⁹ Acest tip țărănesc de civilizație este, de fapt, un sistem temeinic structurat de obiecte utile sau simbolice, cu diverse funcții materiale și/sau spirituale, sistem ce populează universul folclorului obiceiurilor legate de calendar și/sau potențat în riturile de trecere. Lumea aceasta, în același timp utilă și mirifică, a lemnului, are o iconografie diversă, încărcată de forme cu semnificații general-umane profunde. Toate formele exprimate în lemn sunt distribuite într-o armonie intuitivă apropiată de perfecțiune, reprezentând un basm formal, în care coabitează forme abstracte (geometrice sau geometrizzante) și figurative, precum și motive de tot felul: fitomorfe, zoomorfe, cosmomorfe, schemomorfe și religioase.¹⁰

⁶ **Ibidem**, p. 24; cf. și Ioan Petru Culianu, **Gnozele dualiste ale Occidentului**, București, "Nemira", 1995, p. 340. În continuarea ideii lui Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu afirmă: "Fel de fel de mituri se mișcă pe scena actuală, iar noi suntem chemați să ocupăm o poziție în sistemul lor... Blestemul rasei umane este că toate miturile sunt deopotrivă de adevărate... Aparaturile mitice se schimbă, rămâne în final instituția, ea însăși mitică, a puterii, care își păstrează locul un timp mai îndelungat".

⁷ **Ibidem**, pp. 43-44.

⁸ **Ibidem.**, p. 340.

⁹ C. G. Jung, **În lumea arhetipurilor**, București, "Jurnalul literar", 1994, p. 6: "Din punct de vedere filozofic, ideea este de primă importanță: dacă arhetipurile sunt spirit și în același timp instincte, atunci *natura conține spirit și nu este opusă în întregime culturii*. (s. n.)"

¹⁰ Cf. și Varvara Buzilă, **Pâinea de ritual în cultura românilor de la est de Carpați** - Teză de doctorat, Coordonator, prof. univ. dr. Dumitru Pop, Cluj-Napoca, 1998.